



Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Соединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 103 (12493)

1984 чылдың май 2, среда

1925 чылда үндестелтиген

Өртөө 3 көп.

МАЙ БИРНИҢ КЫЗЫЛ ТУКТАРЫНЫҢ АДАА-БИЛЕ

Май 1-ниң байырлалын Москваның ажыл-ишчилериниң эрттиргени

Москваның Кызыл төлге ажылчы чоннарың чыскаалы болган.

Бистин бөмбүрээвисти аккы деп адал турар — ол космополитизмдиг кылдар көстүр. Ыңчалдажык Май Бирниң хүнүнде оң кол өңү кызыл болуру чугаажык. Күш-ажылдык кижиликтериниң улут акым-думалышын бузууна шыгыш болурун даңгыраан берип турар ажылчы коллоналарың туттары делегейниң кырында илгич чалбыш дег тинделгелгич чалгып турар. «Бүгү чурттарын пролетарийлери, каттыжыңар! деп, Май Бирниң тутуна билиш, ыңчаарга аңгы туушчуларын барыкадарыңа төртүтүнген ол дайынчы кийги империализмге удуз, тайбың демократия болгаш социализм дээш демиселчилериниң илгич олурунга бодунуң турар черин кижик буржуазия тып алырыңа оңа медээ болуп турар.

Совет кижилер, ажылчыларын болгаш тараачыларын төөгүдө баштайгы социалисттик күрүшениң хамааттылары, делегейниң ажылчы чоннарың эп-сеткил каттыштырылганың хүнүнде бүгү делегейге аңгы талазы-биле акым-думаларыңа илгич байырың чедирген.

Тайбың, күш-ажыл, Май Бир — ол сестерин төөгү бодула чаалаң. СЭКП ТК-ның Чингине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Соединиң

Президиумунуң Даргазы К. У. Черненко Май Бирниң бүдүтүлгө Москваның «Кадыр болгаш Маска» металлургия заводунуң ажылчылары-биле ужуражышкыны мичма деп онзалар демдегелген: «Ажылчың аңгы бодунуң бүдүтүлгө талазы-биле — бүдүтүлгө аңгы болуп турар». Совет улустун — коммунизминин тургузулукчулукун ажыл-херээ болгаш бодолдарың тургузушкун дугайында сагыш салышкын-биле, тайбыңче тура-сорук-биле долдурган. Бистин Төрөөн чуртувустун пайысчалы Москваның Кызыл Май Бирниң чыскаалы оңу кайгамчык тодаргайы-биле бадытнаан.

Совет кижилериниң кызыл турар бүгү чүдүлгө, оларын бүдүргөн илгич, планалык болгаш ырайыштары Кызыл шөлдүң байырлап шыңчы кырың шимделгелден илереп турар.

ГМУ-нун бажыңында — К. Маркстың, Ф. Энгельстың, В. И. Ленинниң портретин чурат кызыл пос, оларын аттары бүгү делегейниң ажылчы чоннарыңа социал чөптүг чорук болгаш аас-кежи дээш демиселдик сорук-кириңчи сүдүлгө болу берген. «Коммунизминин тилелесинче, буржуага!» дээш кыргырың кызыл төөгү чалгып турар.

Ленинниң тургусканы коммунисттер партиязы оң айткан орчу-биле бүдүрүлдүг чоруп орар. Чогуна Октябрың баштыңчызы

нын чагыгыларыңа шыңчы болуп чорук — партияңың ажыл-чорудулганыңа салгалдык болурунун үндүлгөн, сайыраңгай социализм нитилелин бүгү талазы-биле болбааргайраңжыдарыңа талазы-биле канчаар-даа аажок үлүг ажылдык чедикшиңиниң магадылалы болуп турар. ол болза партияңың болгаш чонун стра-теттик сорулганы болуп. Оларын бузулбас чагыс экин, Ленинниң угланым-кының хажың чогуң, СЭКП ТК-ның февраль болгаш апрель (1984 ч.) Пленумы-ның, ССРЭ-ниң Дээди Соединге соңгудалар, оң бирги сессияның ажылы база катал бүдүрүлдү-биле бадыткап көргүскөн.

СЭРЭ-ниң күрүне тугуз, элелешкен республикаларын туттары чурттуң кол шөлдүн кырында чалгып турар. Кремльдиң хаанында — ССР Эвилелиниң сүдүлгө болгаш бистин хостуг болгаш дең эргелгич республикаларын сүдүлгө — совет улустарын бузулбас акым-думалышын чорунун херечин.

Спаск суургазында шактың айттыр согуңу оңа чоңушкан келген. Күш-ажылчы Москваның төлгөзүлгелериниң баштайгы колонналары Кызыл шөлдө кирип келген. Чыскаалгайраңжы кырында — СЭКП ТК-ның Политбюро кеңигүнеринин протестер. Кыдың хааңкап каан тутка — транспарантыңа эш К. У. Черненкоңун

мынча дээ сестерин бижиң каан: «Ленинниң чагыгы-нын эдеринге бистин партияңың, бистин чоңу-тун белеңи хажык чоң».

Чыскаалдык киржикчилерин шөлдүн канчаар-даа аажок үлүг демиселчилер дөрт коллоналар кылдар чыскаалып алган. СЭКП ТК-ның Май Бирге кыйгырыңарын бисизин транспарантыларын туткан чоруп органдар, СЭКП-ниң XXVI съездининин, оң Төс Комитетинин дараазындагы Пленумы-ның тодаргайлааны партияңың болгаш чонун тургузушкун ажыл-чорудулганың кол-кол үлгүлүшкүлүгүндө тодараттыңан.

«Тайбыңны совет программаның амьдалыга ботандыраалыңар!» деп планаттарын бирээнде бижиң каан. Ийет, тайбың — социализминин идеалы. Төгүзү тайбың дугайында Ленинниң декреттен элелешкен чурттувус Ак бажыңың өңчү-чөңгөзүлгө хөдөлүшкүлүгүнүнүн бузуузу-биле ондатың кылдыр чидигелген делегейниң амгы нарын байдалын үзүндө-даа чер кырыңа тайбыңны хажык чоң камгалаарын үлгүлүшкүлүгү турар. Империализминин агрессив чүдүлгөзүлгө удуз, адролуг дайынның айымалың чалдыры дээш, массалык үзүткүлүгүндө адролуг, хититиң база өске-даа чедикшиңин хоруугаары дээш демиселдик калбартыр дээш СЭКП ТК-ның кыйгырыңа — бөмбүрээвисти бүгү кижиле-

ринче утланган.

Ажылчыларын мөге холдарында туткулаан кызыл туктар хөлбегеңи хадаан кызыл төгө мыңаар бисизин: «Делегей социализминин, делегей пролетариатының болгаш национал-хосталгалык шимчээшкениң эвилели бажыңал турар!» Амгы үнениң ол үш кол күштеринин аразында ыяк харылдазын Май Бир улам быжытлап турар.

Индирде олуттары партияңың болгаш күш-ажылдык хоочунары, Октябрь революцияның база Адаа-чурттуң Улут дайынын киржикчилер, партия, совет болгаш хой-нииниң организацияларын төлгөзүлгөзүлгө элелешкен. Чалатканнарын аразында — баштайгы беш чылдарын шалыңчылары болгаш бистин хуштеринин маадырлары — бүдүтүлгөзүлгө мурнакчылары болгаш чаартыңчылары, эртемниң, литератураңы, уран чүдүлгөзүлгө ажылдакчылары, ССРЭ-ниң ужудукчу-командылары.

Май Бирниң уткууру-биле совет найысылалга хой саның даштыкы аалчылар — делегейниң чус ажык чурттарының профивидел организацияларын болгаш ажылчы шимчээшкенин төлгөзүлгөзүлгө. Профивиделдеринин бүгү делегей федерацияны, делегейниң өске-даа организацияларын төлгөзүлгөзүлгө, тайбың болгаш улустар аразында найырал дээш көсүк демиселчи-

лер четкилеп келген. Москвага байырлап чыскаалыңа оларын кыраңкалган — пролетариаты интернационализминин, чаагы сеткилдиг кижилеринин делегейге эп-сеткил каттыштырылганың база бир илерешкени.

Коммунисттер партияңың болгаш Совет күрүмениң үдүтүлгүлүгү Москваның болгаш найысылалын аалчылары «Урал» деп до-луннар-биле, динимитиг, үзүтүлгөзүлгөзүлгө чок үр адыш чыскаалыңы-биле чүдүлгөзүлгө ханзыңдан изиг байырың чедирген, уткааннар. Эштер К. У. Черненко, Г. А. Алеев, В. И. Воронников, М. С. Горбачев, В. В. Гришин, А. А. Громыко, Г. В. Романов, М. С. Соломенцев, Н. А. Тихонов, Д. Ф. Устинов, П. Н. Дементев, В. И. Долгих, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, В. М. Чебриков, М. В. Зяминян, И. В. Капитонов, Е. К. Лигачев, К. В. Русаков, Н. И. Рыжков олар Мавзолейниң төп индиринге үнүп келгенер. Сурагдык ширгич начальниктери база аңаа турган.

Часкы эртен Кремль курантыларын 10 катмышкын байырлап ырызың аялгазы-биле тутчу берген. Май Бирниң байырлаңына, улут совет улуска болгаш оң дайынчы аңаагарды — Совет Эвилелиниң Коммунисттер Партиязыга алдар

(Уланчымы 3-кү арында).



ТЫВАГА МАЙ БИРНИ БАЙЫРЛААНЫ

Частың, күш-ажылдык, тайбыңың байырлаалы — кайгамчык. Май тыва черде аалдан келген. Республиканың 40 чыл болуу юбилейинге шудургу беткеңип турар ажылчы чоннар, студент аныктар, хоочунаар ол байырлаалды өөрүшкү-биле уткаан.

Республиканың хоорай, суур бүрүзү шиметтинген. Кызыл туктар, лозун, плакаттар чыскаалыңа хөлбегеңидир киксизин, кижилериниң арын-шырайында өөрүшкү-маңай болган.

Делегейниң эп-сеткил каттыштырылганың хүнү — Май 1-ге тураскааткан байырлыг чыскаал чурттаңчылыг черлерге болгулаан. Оларын киржикчилер частың байырлаалын бедик көдүрүшкүлүгү демдегелешкен, СЭКП-ниң болгаш Совет чаагың илгичи база даштыкы политиканың, СЭКП ТК-ның Чингине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиумунуң Даргазы эш К. У. Черненкоңун Москваның «Кадыр болгаш Маска» металлургия заводунуң ажылчылары-биле ужуражышкын үзүндө чугаазын илгич-биле деткин турарын илергейтээнер.

Кызыл

Час бодунуң ширин чаның Май 1-ге «чымычадып-кан». Буруңгу хүнге чедир дүдүскетинг дунааргай-даа болза, кызылчыларын байырлыг чыскаалче үнер хүнүнде ажылчы чонунуң сагыш-сеткилге чагырткан чүве дег, хүнөөрөктөп келген. Халбегеңиң кызыл туктар, дээрже уда-дараа ужу-кан шарлар байырлаалды улам каастаан.

Эртенниң тос шак чедип турда-ла, найысылал хөл-ээнин апарган. Чурттаңчылар боттарының коллоналарын турар черлеринче дашың, байырлап илгич кирип каастаан машиналар

чыскаалгайраңжы профивиделдерин бажыңың, «Найырал» кинотеатрын чаныңга, харын-даа харылдаа бедиктерин, «Аялга» магазиниң чаныңга чедир шөйлүгөн.

10 шак. Коллоналар шимчеп үнүпкен. Чыскаалгайраңжы мурунга найысылалдык спортчулары чораннар. Оларын кеттинген илгич. Экин тура спорт индирингелери тус-туста эрткенер. Оларын эмблемаларын эң көсүк кылдар силбиң кылган. Республиканың сурагдык спортчулары база байырлыг чыскаалдык олурунга чораннар. Хостуг хушкун ССРЭ чемпиону Александр Доржу «Спартак» экин тура спорт индирингелерин кеттинген. Ол — чыскаалгайраңжы аразында бар чоран.

Бистин чуртувустун келир үдөгүн хамааттылары, амгы үдөгүн чаштар — байырлыг чыскаалдык мурунуң олурунга чорургу чалгып аларган. Бо удаада база хоорайны бүгү шоколарын чораннар. Ленин шөлдү-биле эрткенер. Шарлар, чектер туткулаан чаштарын айыраңкай-чайт идик-хевин чыска хуңну улам чырытканжы, сеткилдерин улам сергедип көзү.

Каш ай болгаш 40 харлаар Совет Тываның найысылалында дээди болгаш тускай ордумак өөредилге черлеринин студентилер, сүргүлдары эртерге, СЭКП ТК-ның «Оолдар болгаш кыстар» Билиглерин, культураны, профессионал мер-

гежилди кызымак шимчээшкун алыңар!» деп кыргырың чаңгылаңган. Келир үеңиң специалисттери аңаа динимитиг «Урал» деп харылдааннар. Ажылчың аңгыңың база көдөңниң илгичтеринин салгалчылары — профессионал-техниктиң үнүлүшкүлүгүн сүргүлдары база оларын соо-биле серген-омак бажың органдар.

Коммунисттер күш-ажылдык шалыңчыларын, Май мурунунуң социалисттик чырыжыңын тилекчилери болгаш бүдүрүлгелеринин коллективтери Май 1-ге тураскааткан байырлыг чыскаалга бедик көдүрүшкүлүгү киржикчилер. Ылангыя «Тыва септелге тудуг» трестин, № 48 тудуг эргелелинин, Кызылдың дааранылга фабриказынын ажылчынары Совет Тываның 40 чылдыга уткуштур социалисттик чырыжыңа идепейлгич киржин, планын оонадаларын бо чылдың эгезинде бээр чедикшиңин күчүдөп келгенер.

Оларын аразында Кызылдың үлгүлү бараанарын сажыңын илгичтери база бар. Оң коллективни он бирги беш чылдың үшкү чылдыда планын оонадаларын күчүдөп, садын алыңчыларын негелде-хегелдин бүрүнү-биле хандыг шылдаан. Ыңчалдаа бо чылдың эгезинде бар аргаларын, курдаларын коллектив санап көрөш, чедиктерин чаладып, Совет Тываның 40 чылын төлөтүп уткуур аргалар бар деп

түңнелди үнүдүргөн. Аңаа чүчү идик болганда? Бирги элелдеге — сагыла-чуруму экижигени, хандырылганың культуразын бедиктеңи, республиканың юбилейинге тураскааткан социалисттик чырышты улам калбартканы болуп. Оң мурнакчылары А. Бойкина, Г. Барыбина, Ч. Саал, Т. Градундова, И. Денарь болгаш өскелер-даа чыскаалга диниң бажыңарды эрткенер.

Тываның сүт комбинатынын коллективни планын оонадаларын, социалисттик хушкундарын доктаама алдыр күчүдөп келген. Бо чылдың эрткен айларында ол коллектив чедикшиңинин ажылдаан бирги кварталда продукция сайгарар планын 102,8 хуу күчүдөп, апрельдин даалгазын хуусаадан эрте боттандырган.

Сүт комбинатының хоочунары Г. Фадиев болгаш А. Сундуй-оол оларда интервью алган бис.

— Тайбыңың байырлаалы кымга даа өөрүнчү — деп, олар чугааладылар. — Тайбың чурттаңың, күш-ажылчы маргылаага киржини, чаштар өстүрери дег магадыл чүве чок. Ол дээрже, бузулуг аас-кежин-дир. Ындыг аас-кежин совет кижилерге негезде турар дээш мога-шылга чок туржуп турар. Коммунисттер партияга болгаш Совет чазакка өөрүп четтиргенин илердеп чоруп бис.

СЭКП ТК-ның Чингине секретары, ССРЭ-ниң Дээ-

ди Соединиң Президиумунуң Даргазы эш К. У. Черненкоңун Москваның «Кадыр болгаш Маска» металлургия заводунуң ажылчылары-биле ужуражышкын үзүндө чугаазында ажылчы кижик дугайында сагыш салышкын сиңиккен дээрзин демдегелген, оң салган сорулганы боттарыңа база дөрт хамааржыр кылдар хүлээп ал турарын сүт комбинатынын ажылчыларын чугааладылар.

Чедикшиңинин бир дески кызылар талазы-биле эш К. У. Черненкоңун чугаазында кирген саналдарын илгич-биле деткин турар бис — деп, Галина Дмитриевна чугаалады. — АКШ болгаш НАТО чурттарының баштыңчылары мындыг чырык, чаагай амьдыралчы кичээңгейлгич көрөш, кижик төрөгетинге тайбыңың эргелжик чугаалаң ханзы-биле ме-дереп билгеш, чепсезн кызырып, харын-даа ууткаар болза, Совет Эвилели оңу өөрүп хүлээп алыр дээрин удурушкун чугаалаң. Бистин тайбың политикамыстың угланымкыны ол дээрзи кижик бүрүзүңе билдингир.

Ленин аттыг шөлдөп чыскаалгайраңжы шүлүкү эртин-ле турган. Оларын арын-шырайында өөрүшкү-маңай чайыңнаан. Кызыл хоорайның ажылчы чоннарың чаңгыс эп-сеткилдин дүңгү байырлыг чыскаал база катал көргүскөн.

(Уланчымы 2-ти ардында).



ЧУРУКТАРДА: Май 1-ниң байырлыг чыскаалында.



Уруглар— келир уенис, олар амыдыралдык чекте-ри, алаенин өөрүшкүзү, чоргаарды. Совет чаштар— экине кесик-чолдугулар. Олардын келир уени чырат-кыдыг чагай. Чаштар кайла-даа сагыш салышыкыга

бүргеткен, бичилер, уруг-лар албан черлеринде омак сергек өзү, доругу турар-лар. Бичин кижинин долгандыр турар амыдырал-биле ха-рылаады ойнарактардан эгелээр. Ойнап турган,

хензиг-даа бол чүве кылып, чоорту нарын окниардан «аычле» шымыгып кире бээр. ЧУРУКТА: алы-сатта би-чи уруглар ойнап орлар. Ю. КОСАРЬКОВТУН фо-тозу.

МАЙ БИРНИН МАРШ БЫРЫ

Чылдын шак бо чагай ойу
Чылдыг, чырык, соруктуг-даа!
Шымаа, хемнер, арга,
Шырай кирип отуп үнер,
Фабрика, заводтарда,
Майнын Бирге
бараалаткан
Ажыл-иши белектери
Аныктап ыр аяныгыдыр!
Нан-шой айттар хоу,
шөлде
Картыраалат
Хамнарактар ак-кык
Кыйгы ырын ыраат
турлар.

ШКОЛАНЫН ААЛЧЫЛАРЫ

Нызыл-Мажалыктың «Сельхозтехника» катты-жышыкыны Аскы-Барлык ортунак школанын шифеи ап келген. «Сельхозтехника» эргелекчи Г. А. Силкин кол ижнерин, мурнакчыла-рын, коллективинде куш-ажылдын хоочунарын аде-тип алган, школага барып, үстүкү кластын өөреникчи-лери болгаш башкылары-биле учурашкан. Школа ди-ректору Ш. С. Сат ужура-жыгыны аныктап, школа-нын амгы байдалын, оон мурнууда салып турар со-руктарын аалчыларга та-ныштырган.

ЧАСТЫН ШАЛЫПЧЫЛАРЫ

Чылдыг хунге чындарган,
Шымап хар-даа шылыраган,
Көк-көк тайга шуглаан
Хөртүк база соолбурган,
Келген куштар часты,
Хемде доштар ырап
Ажыл-чымыш холдар
Анаа хунер
Ажыстарыг холдуларга,
Аян ыраг тракторга,

Эпиг эрес шалыпчылар—
Эрте ижин доозарлар,
Коштуг, быжык
Коптарылдыр
Ажыл-чымыш чалган
Алар чедип
Сорук куштуг
Чолдуг ишке
Алган, туткан хулээлген,
Ажык кылаш
хундүлгези!
О. ДАРЫМА.

ШАҢНАТКАННАР

Улус өөредилгезинин шу-гууга хой чылдарын дугузунда үрөтүнелдиг аны ажылы даш болук баш-кылар СССР-нин улус чы-рыдышынын тергенин деп хөрөк демдентери-биле шаңнаткан. Оларнын аразы-да республиканын башкылар



Бистин көрр.

А. ХЕРТЕК.

МОСКВА. Чадаг-тергени чогадыры амгы уени бери чутула амыл. Ол дугайында совет чадаг-терге туудуун 60 чылдыг тураскааткан делгеле бадтык турар. Ук делгелегени Москванын пол-техниктиг музейинде амыткан.

Ада-чурт бугурулгезинин ийн дугуйлуг эи баштайгы тергезин алдан чыл бурун-гаар Харьков хоорайга бугу-руп үндүргөн. Ичин, эпиг болгаш дүрген чоругу чаа чадаг-тергелер-биле черге-лештир, эртен уенин баш-тайгы чадаг-тергелерин дел-гелеге көргүзүп турар. Бистин чуртукка чыл бугузе беш миллион амыл чадаг-тергелерин кылып турар.

Делгелегени стенидизерин-де хой велоомобилдерин, шагохоттарын база көргүс-кен. Оларнын чамдызын массалык-биле бугуруп ту-рар.

ЧУРУКТА: XIX чүс чыл-дык 80 чылдарында бугу-рег чыдаг-терге. Олу «Уник-клузу» (Таллин) өкөлгөн. Пегг Азер септээн болгаш катан тургуска.

В. ЗАВЬЯЛОВТУН фото-зу.

СЭТА-нын фотохрониказы.

ЫНЧАН МАЙ БИРДЕ

1917 чылдын мартта хаан эрге-чагыргазында дүшкен Республика тургустунган. Майнын Бирн чоокшулап ор-ган.

Бүгү чуртка манифеста-ция эрттерин-биле амыл-чыннар болгаш солдаттар депутаттарынын Советтери манифестация эрттеринин тускай комиссиянын тургус-кан.

Эн улуг чыскаал Петро-градка эрткен. Ол Марс шө-лүнге болган. Тускай инди-лер-даа тургуспай, чүве чу-гаалаар дээн кижилер маши-налар кырыкче уне бергеш, оон сос ап турганнар.

В. И. Ленинни калайы-тумак соратниги Н. К. Крупскаяны ол хунерге чамаарык кыска сак-тышыкында мындыг олу-руглар бар. «Ынчан май бир-

де Илич чыскаалаарга ки-ришкен. Охтинск районга болгаш Марс шөлүнге бол-ган митингилерге ол чүве чутгаалап турган. Оон чуга-аан дыңнааи мен, аарааш чыттым, орудан турбадым. Илич бажыкыга эеп кел-генде көөрүмге, оон арны-нын ындазында өөрүшкүлүг кучтап турар, май бирини чыскаалаарга үрүлүг кирип турган бис. Поли-циянын чопшээрели-биле даштыкыга эртип турган ук чыскаалаар болгаш митин-гилер хаанын дүжүр онтаан чоңук революшуг байырла-лы-биле кайып дөмөлейкир ийик».

Ынчанардагы Май бирде Петроградтын Марс шөлү-ге болган манифестация ду-гайында Франциянын элчиси

Морис Палеологтун демде-лел делгелерин дарааында отчөтү чомчуур бис. Оон автору революциянын шу-дур-гу удурланыктыгы тур-ган дээрзин бодаарга ук дем-делгел улам онзагай болуп турар.

«1917 чылдын Май Бирн. Вторник. Эртен эртелен-ле хоорайнын төвүчө чон шу-у-куп эрелэн. Ажылчынар, солдаттар, кырганнар, хе-рөөннер болгаш уругтар долган чыскаалады. Бажы-да кызыл туңтар хатка ки-сип турган».

Кайда-даа бүтү чүве ю-рум-чурумуг. Кайгамчык оуег шөл кижн чыла алган океан дег, кижилерин ол-бо чүккө шимчээшкенин чалгылар дег сагындар. Шак ындыг динг далай кырында муң-мун кызыл

туңтар киникчилген. Марс шөлүгүн чук чүтү-деп хой санып шегит ор-кестри «Марс-сезаны» ой-нап турган. Оон улаштар опера болгаш балет музыка-зы дыңналып кээр. Орус улус хөгжүм чоңка байыр-лакас.

Олар байырлаады чүве чутгаалайын база эрттирбес. Советтин айтмышынын бау-гаар кызыл пестер-биле шы-каан чүк машиналарын ин-ди кылдыр тургускулапкан. Сос алган кижилер бот-бот-тарын солуп-ла турлар. Олар шуугузу — конуш талза-лер. Олар чүк-скаал чок чутгаалап, холдарын чайып турдулар.

Ораторларын кым-даа үзе кирип, шаптыктаан, кижн бургузун кончуг кичээтгей-

лит дыңнап, сеткид хайып дуурушкыны. Сестерин угайыга сыйрап ап тур-ганар. Чутгаалар молдунда-ла социал реформалар бол-гаш черни хуварычче угу-лангылаан. Дайын дугайын кайсы айттып, ону удавас төндүреринче кыйгырган.

Марс шөлүнге барык бир шак хире селгүүстөишаан, чоруп тура, үжөн ажыг ту-тарда мычча деп бижээни эжердим: «Дайын сөзөгүн», «Интернационал» делгеле-зини», «Хосталга, чер бол-гаш тайбын көзөп тур бис!».

Француз төөгүчү Андре Россельдин «Май бирн—Де-легетин ажылчы чоптары» деп демасалын 90 чылы деп номундан.

КРОССТУН ТИИЛЕКЧИЛЕРИ

Улус депутаттарынын Кы-зыл хооромунун чынында куш-культура болгаш спорт комитетинин шаңналарга даш часык кросс маргыла-даалары культураның бол-гаш дыштанылганын Н. Гас-телло аттыг парогынын чо-гунга эрткен. Хоорайнын бу-дурлуге, албан организация-ларыннан, дээди болгаш ор-тумак өөрелдиге черлерин-деи, школардан шилдик спортчулар анаа киришкен.

15 хар чедир намыг уруглар аразында школа-интернаттын спортчузу Та-ли Гаркушева өскелерин мурнай келген. Ол 3 минута 50 секунда үеде маннаан. №4 профтехучилищени болгаш №1 школанын тө-лээлери Т. Шаркина биле И. Смолина ийгин, үшкү шаңналарга чаалап алган-нар.

1500 метр дистанциянын стартыкче 17 хар чедир на-мыг уруглар үнгенер. 5 минута 46 секунда болган-да школа-интернаттын өө-реникчи А. Очур финишке бир дугаарында келген. №11 школанын дөрткү классчын Наташа Билиова эрестиг бо-луп, ийгин чери ээлэн.

Кызылдын педагогика институтунун студентини Дина Заркевич 8 минута 24,2 секунда иштинде 2 ки-лометрини дистанциянын эрткеш, тилекчи болган, а



3 километрини дистанция-ныга №4 профтехучили-щенин спортчузу Ирина Родонская мурнаан.

Оолдар аразында 2000, 3000 метрини дистанцияны-га школа-интернаттын өө-реникчи Сапа Михайлов биле Вова Тимков (школа №14) олар тилекчи бол-ганнар.

5 болгаш 8 километрини дистанциянычче ар улус уушмекер. Баштайгында аэробик техникумунун тө-лээни Т. Донган өскелери мурнай келген. Дуржуг-лыг спортчу Алексей Осипов (педагогика институту) фи-нишке чедир барык 100 метр четпейн чораш, бүгү күжүн үндүргеш, мурнай келген. Оон уеи 28 минута 0,5 секунда болган. Респу-бликанын элээди уруглар-нын спорт школазынын тре-нери С. Лимин-биле электри четкилерини амытканы В. Илкин олар база шаңна-ларга төлөтпг болганнар.

№4 профтехучилищени, школа-интернаттын болгаш электри четкилерини шил-дик коммандалары тус-тус бөлүктөргө тилекчи болуп, шилчир кубоктарын чаалап алганнар.

Н. КУЗЬМИНА, маргылаанын судьязы.

ЧУРУКТА: кросс үезинде. В. КАРА-САЛДЫН фото-зу.

СССР-НИН ЧЕМПИОНУ

Шыдырага СССР-ниң 51-ги чемпиондынын сөөлүг 17-ги салында Соколов — Белицкий, Туманов — Дорфман, Черин — Асе-ев, Михайлович — Са-лову тус-түзүндө учкан. Че-лов — Харитонов, Исаих — Балахов, Эльвест — Эн-гори олар хайымнашпанын. Марсалаанын сөөлүг делегей тергелег мастер, Москванын студентин Ан-дрей Соколов алдын медаль-ды болгаш СССР чемпиону атты чаалап алган. Ол алыр ужуруг 17 сандан 12,5 сан-ыг болуп, өскелерин оран-чур мурнаан, анаа, кымга-даа уттурбаан чалгыс шыды-раачы болган.

СССР-ниң чаа чемпиону 21 харыг Соколов моон мурнууда ВЛКСМ ТК-ниң «Ак терге» шыдыраа клу-буни болгаш чурттуг бири-чери дээш аныктар аразын-да маргылааларга кирип чоран.

САМОВАРДА ШАЙЫМ

Донецк областыг Макеев-ка хоорайнын чурт-шичилел музейинде кончуг солуи дел-гегени амыткан. Ында даштын кылтайыр чуп, ча-бырлап каан чес, хола шаан-дакы уенин чүл-бүрү само-варларын көргүскөн.

Ол болза орус чоңуш шивидан тура келген аалчыга шай хайындырып, хундээр унелиг савазы. Донбасстын хову чурттакчыларыга са-маварларын Россиянын ор-тааки дилиндеден, Сибирь-деп, Уралдан көшкен кижн-лер ижкелгелен. Баташев-тин, Шемаринин, Воронцо-втин, Вязаниндин ат-свра-лыг фабрикаларыга Тула мастерлерин кылган само-варларын олзагай чараш, бугу-ла уран чүүл кылга-лары бооп турар.

Делегейин эине унелиг экспонаты болза, Совет Эи-ленин Мадыры Б. Пля-ченкович чалгыс чер чурт-туглар-макеевчелерге белек-ке берген похода ап чоруу самовар-кушкызы деп санап турар.

Самоварлар-биле кады угулааган подпостары, аян-савадары, стол шыгы-ларын база делгет (СЭТА).

Редактор В. С. ШАРАВИН.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

МАП 2-ДЕ
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

8.00 — Сөөлү медээлер.
8.20 — Эртеги гимнастика.
8.55 — «Хөгүл аялгалар». Останкино концерт студия-зыга амыл дураакчыларын кончуру. 9.25 — «Делегей-нин адыгы кездеш». Эрте-миптерегил фильм. Топ те-левидениени болгаш Бүгү-өвилел радиозуун анал-дыктыг орус ыр концерти.
10.50 — СССР-ниң чогаал-чылар эвдизелинин башта-р черинин секретары Ф. Ку-нецовтун чутгазы. 11.05 — «Өнүгүүге укуштур базы-выт». Концерт. 11.35 — Би-чин уругларга «Бистин аал-дын амаг төлү» деп уран-чечен телефильмин баштай-гы көргүзү. 13.45 — «Ал-терго» деп фильм-концер-тин баштайгы көргүзү. СССР-ниң улустун артизи Н. Тимофеева киржир.
14.25 — Мультифильм: «Гав деп моортай огул», «Көө-сен, шүвөл», 14.55 — Ко-пылгыг дагаа» деп фильм-концертин баштайгы көргү-зү. 15.45 — Май 1-де даш-тыкыдан келген аалчылар.
16.00 — Чоңуш ырларын Ийгин бүтү-өвилел көргү-лээн. Ворожетиң Күрүленин орус ыр концерти. 16.40 — «Дирин амытанар делеге-й». 17.40 — «Периода» деп уран-чечен телефильмин баштайгы көргүзү. 19.00 — Футбол талазы-биле СССР-нин чемпионды «Спар-так» — «Шахтер» Чалсар үезинде — «Кадик болурун күлээр болдука». 20.45 — «Бараалы, көрө бөр сен». Витка хемин дугайында до-кументалдыг фильм. 21.00 — «Уе» 21.35 — Театрга ужураакчылар. 22.50 — 23.20 — Сөөлү медээлер.

ИЙГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

8.00 — Эртеги гимнасти-ка. 8.15 — Эине бедиң. Документалдыг фильм. 9.05 — «Политрук В. Г. Лугини-нин фронтудан чааалары». 9.40 — Делегей конкурста-рын лауреады Ю. Востре-лов башы-биле ойнар. 10.05 — «Бомб напшала». Доку-менталдыг телефильм. 10.20 — Бичин уругларга фильм. «Оргулукту көдүрүп ап шы-даас сен». 11.25 — Клас-сиктиг хуреш талазы-биле Европанын чемпиондыгы. Шивидан дамчыдыла. 12.05 — «Тудуг болгаш ар-хитектура». Киножурнал. 12.25 — Москваның консер-ваториязынын Улуг залы СССР-ниң улустун артизи Н. Архипованын концерти. 13.50 — Мультифильм: «Рыки-Тыки-Тан», «Дээр-ге чедир». 14.20 — Доку-менталдыг фильм. 15.10 — «Ушкы ийини кадар». Уран-чечен фильм. 16.35 — «Чаа-гай урууче». Концерт. А. А. Атадан дамчыдыла. 17.35 — Ленинградтын А. С. Пушкин атыг Күрүленин академиктик театрынын филь-м-шпиал. 20.00 — «Там-чыктыг удур, чаштар». 20.15 — Эине биче чаш». 20.15 — Концерт. 21.00 — «Уе». 21.35 — «Даштаналыгын уе-шаты» деп документал-дыг фильмин баштайгы көргүзү. 22.00 — Футбол талазы-биле СССР-ниң че-мпионады «Зенит» — «Ди-намо» (Киев) ойнаарынын ийгин үезин көргүз. 23.00 — 23.50 — «Динамо» (Мос-ква) — «Торпедо». 2-ги үе-ин «Динамо». Топ стадион-дан дамчыдар.

МАП 3-ТЕ
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

8.00 — «Уе». 8.40 — Эр-теги гимнастика. 8.55 — Гнесиных атыг Күрүленин хөгжүм-педагогиктиг инсти-тутунун студенттеринин болгаш башкыларынын кон-церти. 9.25 — Документал-дыг фильм: «Бүгү амы-дырал ол-дур». «Генерал Ази Асланов». 10.05 — «Бу-ратино делгелези». 10.35 — «Кино аян-чорукчуларын ку-лу» 11.35 — Н. Паганин. Концерт. 12.15 — Сөөлү медээлер. 12.20 — 14.15 — Чалсар. 14.15 — Сөөлү ме-дээлер. 14.30 — «Совет кижн-ге». Документалдыг филь-м: «Хуулуун айттары». «Директорун амыл хуне-ни» 15.25 — Улустун «Чи-ни» ансамблинин концерти. (Бак). 15.45 — Орус чут-та. 16.15 — Топ телевидениени

болгаш Бүгү-өвилел радио-зунун концерти. 17.00 — До-кументалдыг фильм. 17.30 — Неделяда спорт. 18.00 — «Миллионнарын деленич университет». «Социали-стик экономиканы эргелеп башкары» 18.30 — «Хөгүл аялгалар». 18.45 — Бүтүн делегейде. 19.00 — «Кижн-лер болгаш ойнарактар» деп ансамблдин концерти. 19.20 — «Шилин адыр эге» деп теле-шпиал баштайгы көргүзү. 21.00 — «Уе». 21.35 — Телешпиал улам-чычалы. 23.05 — С. Тане-вич романсты. РСФСР-нин улустун артизи К. Пу-ликов күтүсөд. 23.25 — 23.45 — Бөгүн делегейде.

ИЙГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

8.00 — Эртеги гимна-стика. 8.15 — Документал-дыг телефильм. 8.35 — 9.35 А. Т. Твардовский — «Васи-лий Теркин». 7 класс. 9.05. 12.40 — Испан дыл. 10.05 — Огул — курсант. 10.35. 11.35 — А. П. Чехов. «Вин-невый сад». 9 класс. 11.00 — Эртемиптерегил филь-м: «Сугда истер». «Кижн болгаш чер». 12.10 — Төөгү. 6 класс. Катар тургузуш-кун үезиниң эртеменери. 13.10 — В. Астафьев. Чо-гаалдарынын арнырыдан. 13.55 — Приносование» деп уран-чечен фильм. 15.25 — Сөөлү медээлер. 15.30 — 16.00 — Чалсар. 18.00 — Сөөлү медээлер.

КЫЗЫЛДАН

18.20 — Бичин уругларга фильм. 18.35 — «Челээш». Школа реформалы — амыд-ралда. Устук классчылар-нын чайты практиказынын дугайында. 19.05 — Кино-журнал. 19.15 — «Азия тө-кү» «Азия-чем программалы — бүгү чоңук херээ». 19.45 — Телемедээлер. 19.55 — Чарлаалар.

МОСКВАДАН

20.00 — «Тамчыктыг уду-нар, чаштар». «Мультикон-церт». 20.15 — Коммуни-стик кижиниң өзү-хевир со-вет чуртла уран чүүнүнде. 20.45 — «Ромео болгаш Юлия». Г. Бернштейн му-зыкалыг балеттен үзүндү. 21.00 — «Уе». 21.35 — «Бил-динмес...» деп уран-чечен кинофильм. 23.10 — 00.45 — Футбол талазы-биле СССР-нин чемпионды. «Динамо» (Минск) — «Черноморец». Минск хоорайдан дамчыдар.

«СПАРТАКТЫН БОКСЕРАРЫ»

Бокска республиканын «Спартак» эки тура спорт нитилендин комманда бол-гаш хууда бири чери дашт уруг улус база элээди оол-дар аразында амыл маргыла-лаа «Херел» спорт залын-га хой көрүктүлериң, солук эрткен. Хоорайлардан, ра-йонкардан болгаш сууглар-дан нитин-биле шилдик 19 коммандалар анаа кириш-кен.

Уш хун уругулээди спортчу демиселдин түннел-динде Кызылда элээди уруг-ларын спорт школазынын шилдик коммандалы болу-нуң бөлүгүнө тилекчи бо-луп, шилчир кубукту чаа-лап алган. Самагалдай-лар-биле Улуг-Хемде Ак-Тал суугунун спортчулары ийгин, үшкү чергенин дипло-мнар-биле шаңнатканнар.

Республиканың чалгыс авес удаа тилекчи чоран Тес-Хем районун шилдик комманды бо удаада бири шаңнады Кызылдын авто-орук техникумунун спорт-чуларыга алышкан. Т. Кунгай (Ак-Тургут), О. Бичеи, В. Ховалыг, Ш. Куулар (элээди уруглар-нын спорт школазы), К. Хертек (Элгес), О. Биче-ов, Г. Шырап, О. Чуд-дун (Ак-Тал), А. Ондар (Суг-Хөл), М. Монгуш (Хо-ву-Аксы) олар элээди оол-дар аразында тус-тус деңиз-лерге тилээниң.

Улуг улус аразында В. Хертек, А. Шырап («Спар-так», Кызыл), В. Оюн, А. Ендан, И. Дамба, В. Гринев-ский (автоорук техникум), А. Солагай, С. Оюн (Сама-галдай), В. Чугаашев (Хо-ву-Аксы), В. Бардина-Сады (Ак-Тургут) олар тилекчи болганнар.

Элээди оолдардан В. Хо-валыг, К. Монгуш олар ча-раш аралары база тилек-геке чүткүл дашт тускай шаңналарга төлөтпг бол-ганнар.

М. КУША.

УКИНОВ

МАП 2-ДЕ

«НАБИРАЛ»: «Третий прил» 9.30. «Белые росы» 11.20, 13.10, 15.00, 16.50, 18.40 (узаткан), 21.00 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Королевство кривых зеркал» 9.00, 12.30, «Пираты XX века» 10.40, «Пираты XX века» 10.40, «Репет её молодости» 16.10, 20.00 (узаткан) шактарда.

КАА-ХЕМ: «Киночыны-ды» 11.00, «Москва слезам не верит» (2 сериялы) 14.00, 16.40, 19.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Киночыныды» 9.30, «Сказка странствий» 10.40, «Инспектор Разия» 12.40, 14.30, 16.30 шактарда.

«ЛЕТНИИ»: «Месья и закон» (2 сериялы) 13.00, 15.40, 18.20 шактарда.

МАП 3-ТЕ

«НАБИРАЛ»: «Белые росы» 9.30, 11.20, 13.10, 15.00, 16.50, 18.40 (узат-кан), 21.00 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Королевство кривых зеркал» 9.30, «Че-ловек в железном маске» 11.10, 15.00, «Месья и за-кон» 16.50, 19.20 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Репет её молодости» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 (узаткан) шактарда.

«ВОСТОК»: «Влюбил по собственному желанию» 15.00, 18.40, 20.30 шактарда.

«ЛЕТНИИ»: «На гранато-вых островах» 15.00, 17.00 шактарда.

ЕНИСЕЙ: «Инспектор Разия» 18.00, 20.00 шактарда.

Солун неслаяда 6 катан үнер.

Чатыр № 2112.

Редакцияның адреси:

667000. Кызыл Шетинин болгаш Кравченко кудумчуу бажыл № 3. Телефоннары: Редакторун 2-24-63, редакторун оралакчыларынын 2-35-24, 2-23-54, харымсалгы секретарынын 2-23-35, аартигы амыдырал болгаш үлетур кидистеринин 2-31-75, апропаганда болгаш совет тургузут кидистеринин 2-37-13, чага кидистеринин 2-41-27, информация кидистеринин 2-2